

collecció
annapurna
Cossetània Edicions

Teràpia vertical

Vivències
d'un escalador
singular

Armand Ballart

Col·lecció Annapurna - 6

TERÀPIA VERTICAL

Vivències d'un escalador singular

Armand Ballart

Cossetània
EDICIONS

Primera edició: febrer de 2019

© del text: Armand Ballart

© de les fotografies: Col·lecció Armand Ballart

© de l'edició:
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977602591
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Fotografia de la coberta: escalant en la via *Punsola-Reniu*, al Cavall Bernat

Director de la col·lecció: Enric Faura

Disseny i composició: 3 x Tres

Impressió: Romanyà Valls, SA

ISBN: 978-84-9034-696-9

DL T 25-2019

*A les lleials amistats de tota la vida,
als que s'enfilen amb una passió desmesurada,
i a la Laura, al David, al Sergi i a la família especialment.*

ÍNDIX

PRÒLEG	
<i>de Jordi Lluch</i>	7
Galàxia Ballart	11
Els fonaments	15
Montserrat	23
Vies noves	33
Del paradís a la infanteria	43
Temps de canvis	51
Les Dolomites i el Tirol	59
A l'encontre del sisè grau	69
Amistats admirables	79
Aventures en remull	87
EUA Western	97
Marcant estil	105
Les ressenyes	113
Terreny d'aventura	137
Collegats	143
El Pedraforca	149
Mallos de Riglos	157
La màgia de l'Aragó	165

Niu de prohibicions.....	173
El projecte	179
Escalada lliure	189
Escalada artificial	195
Un ofici amb poc benefici	203
Companys de corda.....	209
L'evolució.....	229
L'ètica.....	237
Escalada informal.....	245

PRÒLEG

Quan l'Armand em trucà per fer-me saber que havia escrit un llibre sobre la seva vida com a escalador, ràpidament em vaig alegrar molt, i el vaig felicitar i li vaig transmetre la meva satisfacció per aquesta decisió.

Tant de bo poguéssim tenir, de tots aquells que han marcat fort la seva petja dins del nostre món vertical, uns reculls autobiogràfics on quedessin reflectides de primera mà les seves motivacions, experiències, reflexions i, en definitiva, l'exposició d'una trajectòria farcida d'un impagable interès.

A continuació, em llençà la proposta de fer-li el pròleg: li feia il·lusió que fos precisament jo (?!). Immediatament m'envaí un sentiment barrejat d'incrèdilitat i, també cal dir-ho, de complaença, que al moment es transformà en aclaparador astorament per la responsabilitat que això comportava. Seré capaç d'estar a l'alçada? Podré reflectir en uns breus paràgrafs totes les qüestions que voldria deixar dites? Es tracta ni més ni menys que de l'Armand Ballart, amb majúscula, no precisament un esgarrapaparets de filigrana sortit del no-res.

Bé, no m'hi podia negar. És un honor massa gran per fugir d'estudi, cosa força habitual en mi. Quan en el proper segle algú escrigui la història de l'escalada al nostre país, l'Armand ocuparà un lloc de privilegi i sense discussió, que s'ha guanyat per mèrits propis.

Vaig començar a tractar l'Armand en el trànsit de la dècada dels 70 als 80. Durant gairebé deu anys, i com a encarregat de la secció «Actualitat alpinística», de la revista *Vèrtex*, publicava les ressenyes de les noves vies que s'anaven obrint, amb un comentari previ dels detalls amb els seus autors. Va ser la gloriosa època dels Pirates, dels quals l'Armand era un important valedor, tal com en el llibre queda suficientment explicat.

Han passat els anys i l'admiració que tinc per l'Armand no ha deixat de créixer, però no tan sols per l'ingent nombre de primeres —quatre-centes—, sinó principalment pel seu entusiasta afany escorcollador i per la seva inquietud envers la descoberta, amb l'exploració d'indrets i parets desconegudes, orfes encara de la primera via. Cal afegir-hi l'elegància dels seus traçats, així com la imaginació i la creativitat de molts dels seus recorreguts, que han aportat línies força agosarades i, a primer cop d'ull, inversemblants.

Però el que per a mi és un tret principal de la seva obra es *com* ha dut a terme l'execució d'aquestes escalades, en les quals gairebé sempre ha estat lleial a un estil d'obertura autèntic. Sento un gran respecte per aquesta coherència d'una forma de fer (vull dir *obrir*, no *equipar*). Ha mantingut una fidelitat inalterable, malgrat que sovint ha hagut d'anar a contra corrent, i a despit de les crítiques o la incomprensió amb què la marea grisa pretén arrossegar-ho tot.

Aquest llibre té un imprescindible caràcter testimonial de cara al futur i a la història de l'escalada a casa nostra. A banda d'això, penso que, a més a més, el seu interès pot ser dirigit a dos grups d'escaladors, que jo separaria per generacions.

Els que ja tenim una edat coneixem força l'Armand, la seva obra i els trets definitoris de la seva forta personalitat. Malgrat això, i parlant en primera persona, aquest llibre em satisfà perquè puc tenir la sort de trobar-ho tot agrupat: unes desconegudes primeres passes i anècdotes relatives a les seves vies que tant em fan gaudir encara amb la seva escalada, i d'altres que em fan recordar amb un somriure el que, pel meu nivell modest, van suposar les típiques ensarronades que rebien el qualificatiu d'*una via de l'Armand*.

Finalment, i torno a dir-ho, per damunt de tot hi continuo veient reflectit un tarannà que no per conegut i repetitiu deixa de ser la seva ensenya i el mirall de l'escalada autèntica, cosa que comparteixo al cent per cent: és un amant de la incertesa, de la incògnita, de la descoberta, del compromís i de l'aventura real que tot això comporta.

Seguidors o no d'aquesta forma de pensar i de fer, per a la nostra generació això ja és una tema prou sabut i debatut. Tot i així, trobo excel·lent continuar repicant la qüestió: quaranta anys dedicats a escalar amb intensitat, a gran nivell i mantenint una constant línia d'actuació mereixen el respecte d'un mínim de reflexió.

I aquí vull anar ara, envers el segon grup d'escaladors als quals abans em referia: els joves. En principi tindran la sort de descobrir l'autor d'aquestes vies, al qual potser només coneixen com un nom al peu d'una

ressenya. Però em permeto encoratjar-los que tinguin la curiositat d'interessar-se pel seu missatge, de recuperar el sentit de l'escalada de veritat, que permet descobrir una font de noves i impagables experiències que van més enllà d'aquesta escalada soterrada sota una ingent quantitat de ferralla, excés d'informació, excés de protocols i proteccionisme, que cada cop es troba més propera al lleure dins d'un parc temàtic.

On avui dia ens empeny l'allau de la massa, no hi ha lloc per a la incertesa, per vèncer el neguit de no saber, per al dubte d'atrevir-se sense veure-hi res, per valorar la possibilitat de protegir-se allà dalt... En definitiva, se'ns incita a escalar amputats, fent servir força i tècnica, però deixant a peu de via el nostre tresor més preuat: el cervell.

Això és el que l'Armand i d'altres que pensem igual us proposem. En aquestes pàgines trobareu la seva essència.

JORDI LLUCH
Abril de 2017

GALÀXIA BALLART

Sovint, en despertar-me, em sento desorientat, necessito uns instants per reaccionar i deixar enrere la intensitat del somni. Tinc la facilitat de recordar clarament els últims detalls, i quasi sempre van lligats a una disbaixa d'aventures sense sentit, però divertides i enlluernadores alhora. Una agradable sensació d'haver aprofitat la passivitat del son, mentre el cos recupera energies per afrontar la vida rutinària. Suposo que l'arxiu inconscient va ple de dades que va arreplegant durant tota la vida i, de tant en tant, deixa anar un còctel aleatori mentre dormim per fer-nos adonar de la carència o abundància de fets reals. En el meu cas, queda ben palès que d'aventures no en falten, fins al punt que he arribat a aixecar-me molts cops saturat de tanta batalla.

Ja de jove, vaig tindre la fortuna d'impregnar-me d'uns valors específics, que, sense voler, em conduïrien cap a una trajectòria particular, on la natura, el misteri i la creativitat foren la combinació màgica per sentir-me realitzat. Ara, quan han transcorregut molts anys, puc analitzar en profunditat l'encaix d'unes vivències modelades pel destí, i descriure-les en format literari per deixar constància, si més no, d'uns fets totalment reals viscuts amb joia. Des d'entendre la muntanya fins assimilar els conceptes d'una activitat anomenada *escalada*, ha calgut mitja vida d'esforç constant, sempre amb el suport d'un gran nombre d'amistats fidels a la causa.

Vaig néixer a Barcelona l'any 1958, en el bressol d'una família catalana que residia al barri de Gràcia i que comptava amb una embotida fusteria per prosperar dignament, amb l'esforç constant del pare, que dirigia l'empresa, i de la mare, que cobria la tasca burocràtica i domèstica. Em vaig criar envoltat de muntanyes d'encenalls, eines i taulons, aprofitant-los com a joguina per alçar construccions bastant més grans

que les que es podien construir amb les peces de la menuda caixa del *mecano*. De fet, sempre disposava de gènere per completar qualsevol trencaclosques que em passava per la imaginació, i espai suficient per muntar-lo dins d'un divertit local, amb habitatge inclòs i un bon terrat per desfogar-me. El fet de tindre una germana deu anys més gran poc va influir durant la infantesa, perquè els seus interessos quedaven en una òrbita molt allunyada respecte al meu particular món, que compartia puntualment amb alguns cosins de la mateixa edat.

Així em vaig acostumar a fer sempre la meva, una constant que arrossego i que mai he perdut, malgrat l'eventual parèntesi d'unes relacions, on sempre m'ha resultat difícil d'encaixar per aquesta senzilla raó. Soc un *single*, com diuen ara, amb els seus avantatges i els seus inconvenients, però amb llibertat total, un factor imprescindible per realitzar tot el que ve després, i sense haver de donar explicacions a ningú. A més, tinc la gran sort de treballar en el que més m'agrada, i sobreviure amb pocs diners dins d'un món cada cop més complicat d'entendre en tots els aspectes.

Però el planeta no s'atura, i s'ha de continuar endavant malgrat la crisi, el canvi climàtic, les guerres, la indignació... Soc més realista que pessimista, i crec que el futur no s'allunya de les caòtiques escenes de ciència-ficció ni de la llei dels pistolers del *western*. Mentrestant, reconec que la nostra generació ha sigut molt afortunada. Ha estat tot un privilegi viure una època irrepètible de l'escalada, on m'he pogut realitzar plenament i gaudir, a més, del romàntic contacte amb els pioners que, a poc a poc, ens han anat deixant. Sense tot això, de ben segur que el camí hauria estat molt diferent.

D'entrada, néixer a Catalunya és un cop de sort fonamental per dedicar-se a pujar muntanyes, gràcies a la gran diversitat d'indrets que existeixen. Pareds de totes mides ofereixen un ventall tan ampli de possibilitats que tan sols repetir els itineraris més rellevants pot ocupar gran part de la nostra existència. Una dèria que pren cos a mesura que descobrim més llocs, i que obliga a desplaçar-se constantment per explorar nous escenaris on enfilarse. Una roda que condueix a espais plens d'una energia capaç de revifar-nos per suportar les sotragades de la vida quotidiana i per mantenir l'equilibri emocional, una teràpia eficient davant l'accelerat ritme de vida actual.

Ja fa molts anys que vaig fugir de la gran ciutat per arrelar-me prop del bosc, del silenci i del cicle de les estacions, i vaig renunciar a moltes comoditats i a una vida social diguem-ne normal, armat d'un esperit aventurer que, en ocasions, comporta un grau d'aïllament sortosament

A la fusteria de la família, al barri barceloní de Gràcia, l'any 1964.

dil·luid per uns pacients companys de cap de setmana, entregats a explorar i a descobrir tot allò que mereix l'esforç. Malgrat la conducta solitària que alguns festegen de cara a la paret, penso que és fonamental formar cordada per gaudir de les experiències i dels plaers d'una activitat com la nostra.

La gent de muntanya gaudeix d'uns valors molt fermes i arrelats, solidaris davant totes les situacions, amb un transparent tarannà que facilita relacionar-se sempre que coincideixin les pretensions. Aquest és un factor decisiu que m'ha fet possible dur a terme, des del primer dia, tot un reguitzell d'aventures i acumular un bon nombre de primeres ascensions, la meva faceta personal més reconeguda a nivell nacional, juntament amb la difusió constant d'articles o cròniques que em garanteixen el pa de cada dia.

Aquest, podríem dir, és el mecanisme bàsic de la meua existència, dedicada amb cor i ànima a un món estrofolari per al gran públic, però insubstituïble per als que hi hem caigut de quatre potes i no en sabem sortir.

Espero que tot això hagi servit d'alguna cosa, de la mateixa manera que desitjo al lector el mateix neguit per enfrontar-se a la realitat vertical

Amb la mare al balcó del pis de la Sagrada Família l'any 1968.

i per submergir-se en la seva màgia durant molts anys. Mitjançant una nostàlgica exposició dels fets, intentaré explicar, sota el meu particular punt de vista, els conceptes assimilats a partir d'un cúmul d'experiències personals més o menys essencials per entendre aquesta història que ja s'allarga quasi quaranta anys. Si després d'aquestes apassionants batalletes i discursos no sintonitzeu una ona vàlida, oblideu-vos de l'escalada; existeixen altres coses a la vida més interessants, socialment més coherents i, de ben segur, menys arriscades que enflar-se per les parets inútilment.

ELS FONAMENTS

Si de petit et duen regularment a la muntanya, acabes trobant-li un encant especial, i més si t'han criat amb la màgia dels populars contes de Hänsel i Gretel, farcits d'animalons i boscos fantasiosos. En la meva època, l'entreteniment màxim al qual podies aspirar era que et portessin al Cinerama del Paral·lel a veure una pel·lícula d'aventures en color, d'on gairebé sorties marejat per la intensitat del so i per unes sincronitzades imatges brutalment projectades en tres pantalles. Una prova de foc amb pocs anys d'edat que actualment faria riure comparada amb la multimèdia dels moderns videojocs, on formes part virtual de l'escena i et fas addicte automàticament a l'imperi del món digital.

Als anys seixanta la màxima addicció va ser el *rock and roll*, amb el mític Elvis Presley, seguit dels quatre de Liverpool —The Beatles—, que van arrasar com la bomba d'Hiroshima tot un jovent engrescat que organitzava *guateques* i acampava sovint a la natura per gaudir d'una llibertat prou escanyada per la dictadura. D'alguna manera, la repressió va reforçar els vincles muntanyencs i va fer de les botes rígides, els *rochetons* i la motxilla l'estendard principal, i de la Renfe, el fil conductor cap a una òrbita allunyada de la grisor dominant.

Als carmelites i als maristes vaig forjar gran part de la meva joventut, malgrat que anar a l'escola mai em va agradar, llevat dels últims anys, durant els quals vaig fer la carrera d'automoció als salesians. Als deu anys ja vaig sentir una certa inclinació cap als cotxes i les motos de competició, i acudia fanàticament a totes les curses tot ensibornant els pares perquè m'acompanyessin si era lluny, o a peu, tot sol, si ho feien al circuit urbà de Montjuïc, on calia colar-se pels punts febles per veure un gran espectacle, en què s'hi aplegaven els millors pilots de F1 o de motocicletes. Jackie Stewart i Ángel Nieto van ser els ídols d'una època

d'escapament lliure, en la qual la velocitat i la mecànica van acaparar tota la meva atenció.

En paral·lel, uns altres ídols, molt més difícils de veure en directe i encarnats en discos de vinil, van arrelar fort en la meva galàxia i van fomentar-me una cultura sonora prou àmplia i particular que encara consumeixo habitualment. Jimi Hendrix, Cream, Pink Floyd, The Who, Frank Zappa, Led Zeppelin, Camel, Tangerine Dream i tants altres van transformar vertiginosament el corrent musical darrere del fenomen *beat*, i van fer d'aquesta gloriosa època una continua fusió de tendències que sempre he admirat. Era una música *underground*, capaç de traslladar-te, sense més ni més, a una atmosfera irreal, fruit del so i l'excés d'imaginació. Aquesta inclinació musical la vaig heretar del cercle familiar, en el qual la gramola va sonar a casa molt abans que la televisió, fins que l'alta fidelitat la va substituir definitivament amb l'aparició dels discos estereofònics. Una l·laminadura que ja de jovenet em va viciar clarament a descobrir la màgia d'uns grans artistes, i em va fer peregrinar constantment a les botigues de discos de segona mà a causa de l'escàs pressupost de la paga setmanal.

Entre una i altra *hit parade*, vaig començar a sortir habitualment d'excursió gràcies a la meva germana Laura i al seu promès, aguantant l'espelma, com s'anomena popularment. Tan sols devia tenir uns dotze anys, però de seguida em vaig adonar que aquella evasió de la gran ciutat per conquerir qualsevol modest cim de la geografia catalana representava un divertiment molt especial, el record del qual perdurava intens els dilluns a l'escola. Sols faltava liquidar la rutina setmanal per arribar al dissabte, agafar de nou la motxilla carregada d'il·lusió i pujar al tren que, sempre amb retard, ens deixava al peu de l'aventura. Un mapa de la zona, alguna cosa de menjar i moltes energies per consumir eren suficients per deixar la vall enrere i guanyar alçada fins dominar l'horitzó. A l'estiu tot anava com una seda, però a l'hivern la intensitat del fred es feia notar, i més quan la vestimenta i, sobretot, les botes eren molt precàries a causa de l'economia. Malgrat tot, els tres sempre ens en sortíem, tot i que ens enfonsàvem a la neu, suportàvem el vent i relliscàvem sobre el gel sense grampons ni un tosc piolet de lloguer.

Així van transcórrer alguns gloriosos hiverns sota zero, fent llenya per escalfar algun refugi lliure o plantant la tenda sobre la neu en el pitjor dels casos. D'aquests anys d'aprenentatge muntanyenc va quedar bastant clar que això del fred, la neu i el gel no entrava dins les meves pretensions, malgrat que l'esquí m'agradava força, però hi anàvem de tant en tant per manca d'un vehicle particular.

A principis dels 70 calia no perdre's cap cursa. Aquí estic assegut en un F2, al Montseny, l'any 1971.

A l'estiu, a més de la muntanya, hi havia el mar, i la meitat de les vacances les destinàvem a anar de càmping a la Costa Brava, un lloc apassionant per descobrir el millor del litoral català. Malgrat el penós fenomen urbanístic que s'estén per quasi tots els racons, unes cales paradisiàques conviden a descobrir els misteris de les profunditats i a capbussar-se repetidament per assimilar una sensació que sols s'aconsegueix amb un equip de busseig, cosa poc viable en aquell moment.

Unes aletes i unes ulleres d'aigua van ser tot l'arsenal disponible fins que, un dia, el Ricard, un amic de la Laura, em va regalar una curta dosi d'immersió: em va carregar a l'esquena una ampolla d'aire comprimit perquè ho provés. Quan ho vaig tindre tot col·locat, no va hever-hi temps per explicar-me com funcionava, perquè ja estava baixant com una bala al fons de la cala Marquesa, prop de Tamariu. En un moment donat vaig mirar cap a dalt i la imatge del sostre blau em va quedar automàticament gravada al cap, igual que l'expressió del Ricard, vint metres més amunt, que em feia senyals perquè pugés abans que hi hagués una tragèdia. Vaig pensar llavors que algun dia, quan tingués diners, tenia pendent una aventura sota l'aigua..., i anys més tard la vaig poder fer realitat.